

Inventarisatie 'De Hamse Polders', 1953-1972.

In 1953 werd door Rijkswaterstaat een buitendijk gelegd, waardoor aan de landzijde het waterschap De Hamse Polders opgericht kon worden. In praktische zin behoorde De Hamse Polders (ca.700 ha.) tot het waterschap De Amerkant en Zonzeel, samen met de Emiliapolder (ca.2100ha), De Nieuwe Zwaluwepolder (ca.500 ha.), de Grootte Zonzeelsche Polder (ca. 2200 ha.). De Hamse Polders had een afvaardiging van drie bestuursleden in dat waterschap. Veel archiefstukken vindt men dan ook in de archieven van beide waterschappen terug.

Sinds 1953 maakte waterschap 'De Hamse Polders', samen met 47 waterschappen en 24 gemeenten ook deel uit van het Hoogheemraadschap 'De Brabantse Bandijk en had in het bestuur daarin ook een afvaardiging. Dit hoogheemraadschap was belast met het beheer en onderhoud van de buitendijken, slaperdijken en binnendijken en alles wat bevorderlijk was tot verbetering van het waterkerend vermogen én het beheer en onderhoud van de daarop liggende openbare wegen en kunstwerken, voor zover dat niet tot de taak van een ander behoorde.

Eind 1954 vroeg het polderbestuur zich af, hoe ver het stond met de ruilverkavelingsplannen van de Cultuurtechnische Dienst van de Provincie Noord-Brabant, omdat "*het samenraapseltje van vele kleine poldertjes, gescheiden door een even zoveel kreekjes en een totaal gemis aan verkeerswegen, dringend ontsluiting behoefde...*". Medio 1958 stuurde Waterschap De Amerkant & Zonzeel namens alle waterschappen binnen het werkgebied, een brief aan de landelijke dienst waarin het haar ongenoegen uitte vanwege het uitblijven van een dergelijke verkaveling. In 1961 werd door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant het rapport 'Ruilverkaveling Amerkant' gepresenteerd. Hoewel de noodzaak tot herverkaveling met het oog op verbetering van de ontsluiting wel werd ingezien, vonden de eigenaren de kosten onevenredig hoog. Daarnaast was er de bouw van een gemaal voorzien, waarvan de kosten ook ten laste van de eigenaren kwamen. En tot slot had het waterschap De Hamse Polders bezwaren tegen de plannen om een gebied van zes hectare bij de sluis in de Amerdijk te bestemmen als recreatieterrein voor de gemeente Hooge- en Lage Zwaluwe. Het voornemen om een recreatieterrein te ontwikkelen werd in 1962 overigens 'gewoon' in het uitbreidingsplan van de gemeente opgenomen. Dat het 'juist aan de sluisen, terreinen en oevers van Amerkant en Zonzeel en de Hamse Polders' moest komen, stuitte op grote bezwaren. Een voornemen van de gemeente Hooge- en Lage Zwaluwe om uit percelen grond nabij de monding van het vloedspui zand te winnen voor ophoging van het industriegebied Kwistgeld en het maken van een waterplas als onderdeel van een recreatiegebied nabij de uitwateringsluis, stuitte eveneens op grote bezwaren.

De Centrale Cultuurtechnische Commissie liet in 1964 weten dat voor Ruilverkaveling Amerkant voor dat jaar geen kredieten meer beschikbaar waren. De betrokken waterschappen (Amerkant en Zonzeel en De Hamse Polders) vroegen zich af, of ze lijdelijk moesten blijven toezien, of zelf te handelen. In dat laatste geval zouden de kosten voor de bouw van een gemaal voor eigen rekening komen. Door de afsluiting van het Haringvliet, welke in 1968 voorzien was, zou er door het wegvallen van de lage ebstanden, die een natuurlijke lozing mogelijk maakte, problemen kunnen veroorzaken bij de handhaving van een redelijk waterpeil. Daarom bepleitten de waterschappen dat de stichting van een gemaal voortvloeide als aanpassingswerk op de Deltawet, waardoor een rijksbijdrage van 100% van toepassing was. Weliswaar was in het ruilverkavelingsproject het stichten van een gemaal voorzien, maar, zo meende de waterschappen, wanneer de ruilverkaveling daarin in gebreke blijft door gebrek aan geldmiddelen, of het waterschap dan niet verplicht was op grond van artikel 3, lid 2 van de Deltawet, zélf tijdig tot de uitvoering van deze stichting over te gaan. Men was er zich van bewust, dat er nog een lange weg moest worden afgelegd, eer er ministeriële goedkeuring voor een rijksbijdrage kon worden verwacht.

In 1969 publiceerde Provinciaal Bestuur van Noord-Brabant een ontwerpbesluit tot opheffing van elf waterschappen -waartoe ook 'De Hamse Polders' behoorde- en oprichting van één waterschap, genaamd 'De Ham'. Het grondgebied van het nieuwe waterschap splitste zich in twee gedeelten: 1. Een gedeelte waar de ruilverkaveling Amerkant in uitvoering was en 2. een gedeelte waar de betrokken waterschappen nog geen ruilverkaveling hadden ondergaan. Door deze twee gebieden bij elkaar te voegen, 'werden rijp en groen samengevoegd' en grote kosten die in het vooruitzicht lagen, zouden worden verhaald op gebieden die reeds verkaveld waren. Het waterschap vond de voorgestelde concentratie derhalve voorbarig. De bezwaren werden evenwel vernietigd en per 1 februari werd waterschap 'De Hamse Polders' opgeheven en maakte sindsdien deel uit van waterschap 'De Ham'.

De grootte van de Hamse Polders bedroeg in 1964: 563 ha., 16 are en 40 ca. volledig omslagplichtig, 78.48.00 ha. voor de helft omslagplichtig en 118.00.45 ha. vrijgesteld land, totaal 759.64.85 ha.

Verantwoording van de inventarisatie

Het archief van de Hamse Polders is een van de weinige archiefjes, waarvan de inventarisatie laat is gerealiseerd. Pas in de loop van 2022, vijftig jaar ná de opheffing van het waterschap, is dit pas gebeurd. Ook van het buurwaterschap Amerkant en Zonzeel is dat het geval. Waarom deze archiefjes zo lang zijn blijven liggen is niet duidelijk. Wellicht omdat de importantie van de poldertjes minder groot was en de archiefstukken, die waren opgeborgen op basis van de Basis Archiefcode, redelijk snel te vinden waren.

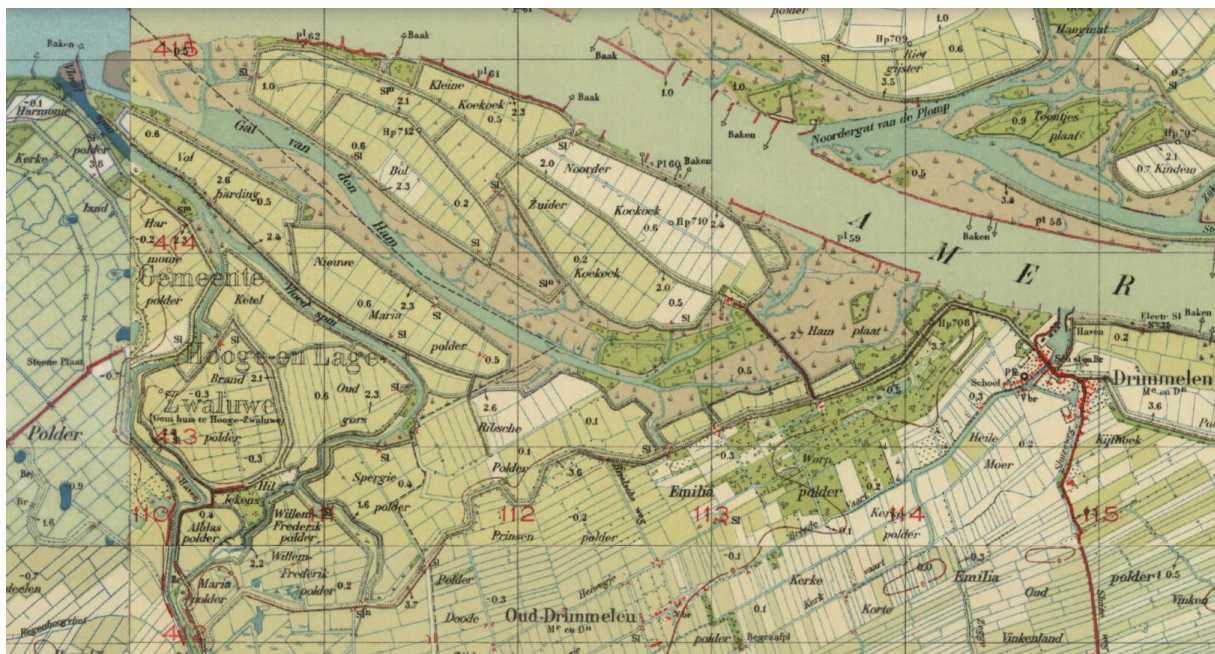
Bij het wegwerken van alle inventarisatieachterstanden bij waterschap Brabantse Delta, waar de archieven sinds 2015 staan opgeborgen, is een aanvang gemaakt met het nader toegankelijk maken van de te bewaren dossiers van de vijf directe rechtsvoorgangers. Enkele archieven van de voor-rechtsvoorgangers werden eveneens opnieuw of aanvullend geïnventariseerd evenals een drietal archiefjes waarvan nog géén inventaris bestond, waaronder dat van de Hamse Polders.

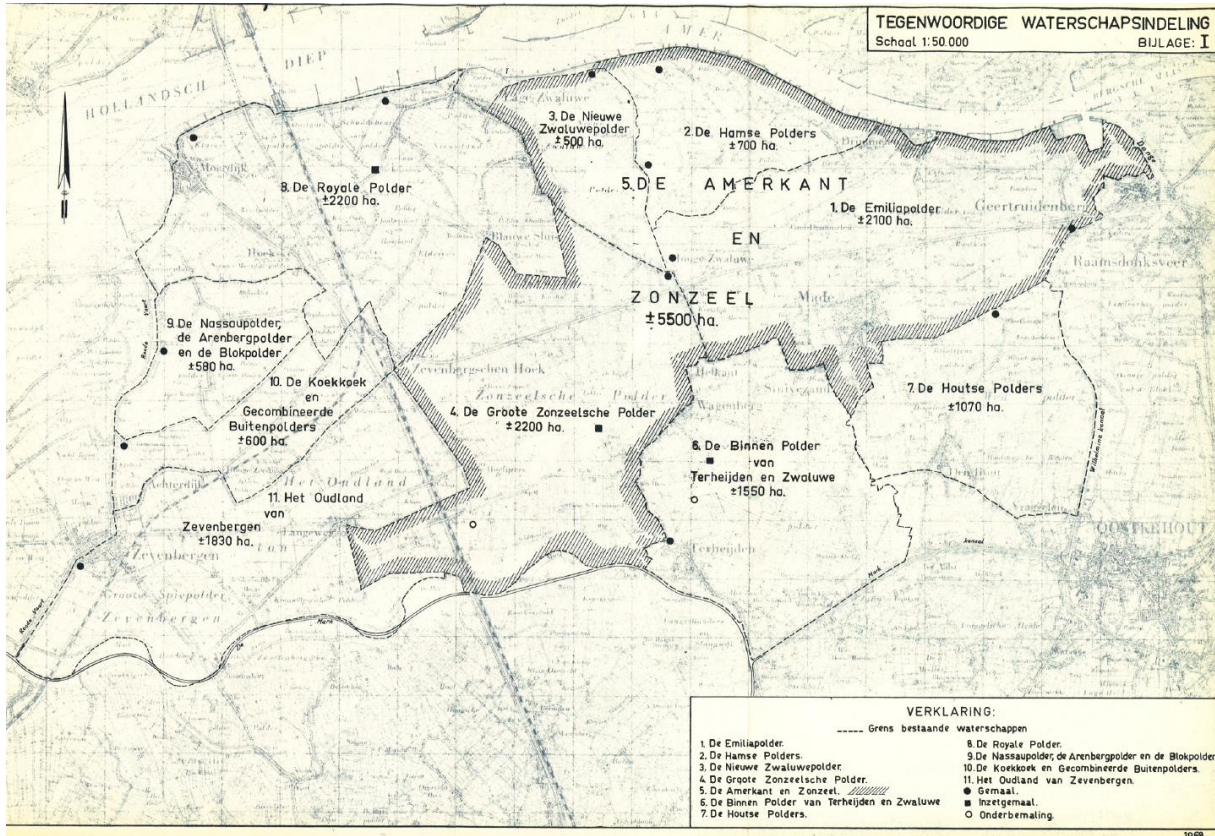
De aangetroffen dossiers zijn opgeborgen op basis van de basisarchiefcode. In een conceptinventaris is deze code gehandhaafd; in het te publiceren exemplaar is deze code niet zichtbaar gemaakt. Het totaal archiefje bedraagt 1,5 m1.

Een achttal dossiers die zijn aangetroffen, kwamen in aanmerking voor vernietiging, evenals een portefeuille met dubbele tekeningen. Deze zijn in een gezamenlijk vernietigingsronde van waterschap Brabantse Delta eind 2022 formeel vernietigd.

Er zijn geen archiefstukken die uitgezonderd moesten worden van de openbaarheid.

Breda, mei 2022.

Kaarten met daarop het grondgebied van de Hamse Polders Inventaris

Inventaris

1.

Besluit van de Staten van Noord-Brabant tot oprichting van het waterschap 'De Hamse Polders' en tot vaststelling van een bijzonder reglement voor dat waterschap. Publicatie in het Provinciaal Blad van Noord Brabant no.74. Met kadastrale kaart waarop intekening van het grondgebied.

1953

1 omslag

2.

Dossier inzake de opheffing van waterschap de Hamse Polders en de stichting van waterschap De Ham per 1 februari 1972.

1969-1971

1 omslag

3.

Dossier inzake de stichting van waterschap West-Brabant. Met kaarten.

[opgenomen als voorbeeld voor de stichting waterschap De Ham]

1969-1971

1 omslag

4.

Voorontwerp 'Steekplan West-Brabant'. Met toelichting en facet-streekplan voor de natuurschoon- en recreatiegebieden.

1969

1 pak

5.

Dossier inzake de samenwerking met (deelname / afvaardiging in het bestuur van) het Hoogheemraadschap 'De Brabantse Bandijk'.

1953-1971

1 omslag

6.

Dossier inzake de afvaardiging in het bestuur van waterschap 'De Amerkant en Zonzeel'.

1967

2 stukken

7.

Dossier inzake comptabiliteitsvoorschriften voor waterschappen in Noord-Brabant.

.07.352

1962-1971

1 omslag

8.

Dossier inzake fraude-verzekering van waterschapsgelden.

1962-1972

9.

Kohieren t.b.v. de heffing van waterschapslasten, tevens stemlijsten.

Hierin ook besluiten tot vaststelling van de omslagen.

1954-1970

1 omslag

10.

Dossier inzake de samenstelling van het bestuur. Met processen-verbaal van aflegging van eden.

1954-1970

1 omslag

11.

Reglement van orde voor de algemene vergaderingen.

1963
3 stukken (reglement in 2-voud)

12.
Dossier met agenda's voor de algemene vergaderingen en bestuursvergaderingen. Met presentielijsten.
1955-1971
1 omslag

13-14.
Rekeningen van inkomsten en uitgaven. Met bijlagen.
1954-1971
2 omslagen

13. 1954-1960
14. 1960-1971

15.-16
Begrotingen van inkomsten en uitgaven
1954-1971
2 omslagen

15. 1954-1962
16. 1963-1971

17.
Grootboekrekeningen. Met bijlagen.
1964-1969
1 omslag

18.
Kasboek van inkomsten
1963-1971
1 deel

19.
Kasboek van uitgaven
1963-1971
1 deel

20.
Dossier inzake de controle op de kasboeken van de penningmeester.
1956-1971
1 omslag

21-22.
Personeelsdossiers aangaande de secretaris-penningmeester
1954-1971
2 omslagen

21. G.A.A. van Beek, 1954-1963
22. E. Mariman, 1963-1971

23.
Notulen van de vergaderingen van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur (in één deel).
1954-1971
1 deel (met bijgevoegde losse 'getypte' exemplaren)

24.
Dossier inzake bezoldigingsbesluiten voor het personeel.
1954-1971
1 omslag

25.

Dossier inzake bezoldigingsvoorschriften en kindertoelagen van het personeel.
1962-1972
1 omslag

26.

Stukken betreffende vaststelling van de Keur of Politieverordening.
1955, 1956, 1968
1 omslag

27.

Overzicht van kadastrale percelen met eigenaren. Met wijzigingen.
1951, 1963-1965
1 omslag

28.

Artikelsgewijze kadastrale legger en stukken met betrekking tot de legger van waterkeringen en watergangen in het gebied van waterschap De Hamse Polders. Met bijbehorende kaart.
Circa 1955 [bijgehouden tot 1972], 1966, 1969
1 deel en 1 omslag
[gescheiden opgeborgen in een liggende buitengewoon-formaat doos en een normale archiefdoos]

29.

Dossier inzake het Algemeen waterschapsreglement voor Noord-Brabant.
1962-1964
2 stukken

30.

Dossier inzake Reglement op de watergangen in Noord-Brabant.
1965-1969
1 omslag

31.

Stukken betreffende uitbreidingsplan recreatiegebied 'De Vloedspui' van de gemeente Hooge en Lage Zwaluwe.
1962-1965
1 omslag

32.

Vergunningen verleend aan de PTT voor het leggen van telefoonkabels. Met bijlagen.
1963, 1968
1 omslag

33.

Vergunning verleend aan de NV Provinciale Noordbrabantsche Electriciteits-Maatschappij voor het leggen van hoogspanningskabels. Met bijlagen.
1967-1968
1 omslag

34.

Vergunning verleend aan de NV Nederlandse Aardolie Maatschappij tot het verrichten van seismologische onderzoeken in de Hamse Polders. Met topografische kaarten no. 44B. Biesbosch en no. 44 West. Geertruidenberg.
1968-1969
1 omslag

35.

Dossier over de stichting, werking en instandhouding van het gemaal 'Hamse Polders' (ook 'gemaal 'Gat van de Ham' genoemd). Hierin ook stukken betreffende de aanstelling van een machinist. Met tekeningen.
1964-1971
1 omslag

36.

Dossier inzake de schouwvoering op waterwegen. Met tekening.
1971

37.

Dossier inzake de (voorgenomen) ontgronding door de gemeente Hooge- en Lage Zwaluwe nabij de vloedspui ten behoeve van de verhoging van het industrieterrein Kwistgeld en de aanleg van een waterplas als onderdeel van een recreatiegebied nabij het Gat van de Ham. Met tekeningen.
1963-1965
1 omslag

38-41.

Stukken betreffende de plannen, uitvoering en vorderingen van het ruilverkavelingsplan Amerkant.
1954-1971
1 omslag, 2 mappen, 1 pak

38. Algemene stukken, 1954-1971. 1 omslag

39. Staten en plannen

- Staat van wegen en waterlopen (cijfers)
- Staat van wegen en waterlopen (tekening 1973)
- Plan van berekening (1972)
- Plan van wegen en waterlopen (1966-1968)

40. Rapport, staten en plan:

- Rapport voor de Ruilverkaveling Amerkant. Met concept.1961
- Staat van gegevens van de wegen, 1970
- Plan van wegen en waterlopen. Onderdeel waterlopen en kunstwerken (1966) 1970
- Staten van gegevens v.d. waterlopen, 1970

41. Plannen van wegen en waterlopen. Met tekeningen. 1968. 1 pak

42.

Dossier inzake de 'Bijdragenwet Deltawerken' in relatie tot het ruilverkavelingsproject 'Amerkant'.
1963
1 omslag

43.

Tekeningen van de uitwateringssluis Vloedspui, vervaardigd door Rijkswaterstaat.
ca. 1951, 1952
1 portefeuille